

Journal of Asia Social Science Studies Original Article

Received: 15 July 2025 Revised: 30 July 2025

Accepted: 26 August 2025

**การตรวจสอบระบบถ่วงดุลระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย 2560**

The Oversight of the System of Checks and Balances Between the Legislative,
Executive, and Judicial Branches Under the Constitution of the Kingdom of Thailand
2017

นายธนโรจน์ หล่อธนะไพศาล¹

Mr.Tanaroj Lortanapaisan

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์โครงสร้างการแบ่งแยกและถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2) เปรียบเทียบแนวคิดและโครงสร้างการถ่วงดุลอำนาจตามรัฐธรรมนูญไทยกับแนวคิดดั้งเดิมของมงเตสกีเออ และระบบรัฐธรรมนูญในประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนี และ (3) เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายในการปรับปรุงโครงสร้างการถ่วงดุลอำนาจให้มีความสมดุล โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยในบริบทของประเทศไทย การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวรรณกรรมทางทฤษฎี กฎหมายรัฐธรรมนูญ เอกสารทางวิชาการ และกรณีศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อบทกฎหมายและบริบททางการเมือง ผลการวิจัยพบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีการกำหนดหลักการแบ่งแยกอำนาจอย่างเป็นทางการระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ แต่ในทางปฏิบัติมีลักษณะการถ่วงดุลอำนาจที่ไม่สมดุล โดยเฉพาะการขยายบทบาทขององค์กรอิสระและศาลรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจเหนือฝ่ายการเมืองอย่างกว้างขวางแต่ขาดกลไกความรับผิดชอบที่ชัดเจน ส่งผลให้อำนาจของประชาชนในระบบตัวแทนถูกจำกัด และกลไกถ่วงดุลที่แท้จริงอ่อนแอลง ส่งผลให้การตรวจสอบฝ่ายบริหารและการออกกฎหมายไม่สะท้อนเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริงเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดของมงเตสกีเออ และโครงสร้างในประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนีพบว่าทั้งสองประเทศมีการออกแบบกลไกการถ่วงดุลอำนาจที่มีความสมดุลกว่า โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์กับประชาชนและมีการถ่วงดุลระหว่างอำนาจที่สามารถตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่

¹ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ; Faculty of law –Western University ,Thailand

Corresponding author, e-mail: tallmanandtallman @gmail.com, Tel. 081-8437249

ประเทศไทยยังคงเผชิญปัญหาองค์กรที่มีอำนาจสูงขาดความโปร่งใสและกลไกความรับผิดชอบที่เพียงพอ งานวิจัยจึงเสนอแนวทางการปฏิรูประบบถ่วงดุลอำนาจ ได้แก่การจำกัดขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระให้อยู่ในกรอบกฎหมายอย่างชัดเจน และการเสริมสร้างกลไกตรวจสอบและความรับผิดชอบต่อสาธารณะเพื่อสร้างระบบถ่วงดุลอำนาจที่โปร่งใส สมดุล และสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริงในบริบทของประเทศไทย

คำสำคัญ: ระบบถ่วงดุล, ฝ่ายนิติบัญญัติ, บริหาร, ตุลาการ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

Abstract

This research aims to (1) analyze the structure of the separation and balance of powers among the legislative, executive, and judicial branches under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017); (2) compare the Thai constitutional mechanisms of checks and balances with the classical theory of Montesquieu and with constitutional systems in France and Germany; and (3) propose policy recommendations to improve the balance of power to ensure greater transparency and alignment with democratic principles in the Thai context. The study employs a documentary research methodology by examining theoretical literature, constitutional law, academic papers, and case studies from both domestic and international sources, including a comparative analysis of legal provisions and political contexts. The findings reveal that while the Thai Constitution formally establishes the principle of separation of powers, in practice, the system of checks and balances remains asymmetrical. Particularly, the expansion of authority of independent bodies and the Constitutional Court—despite their broad influence over the political branches—lacks adequate accountability mechanisms. This undermines the representative power of the people and weakens the effectiveness of institutional oversight, resulting in legislative and executive decisions that fail to reflect the democratic will. Compared with Montesquieu's original theory and the constitutional structures of France and Germany, it is evident that these countries have more balanced systems, with institutional arrangements that allow for mutual oversight and maintain a strong linkage with the people. In contrast, Thailand continues to face challenges with powerful institutions lacking transparency and sufficient accountability. The research proposes structural reforms, including clearly defining the scope of authority of the Constitutional Court and independent bodies within legal limits, and strengthening public oversight and institutional

accountability mechanisms. These reforms aim to establish a checks-and-balances system that is transparent, equitable, and genuinely consistent with democratic principles in the Thai political landscape.

Keywords: System of Checks and Balances, Legislative, Executive, Judicial , Constitution of the Kingdom of Thailand

1.บทนำ

การถ่วงดุลอำนาจมีความสำคัญอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตย หลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of powers) และการตรวจสอบถ่วงดุล (Checks and balances) ถือเป็นแก่นแท้ของระบอบประชาธิปไตยในรัฐสมัยใหม่ แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากปรัชญาการเมืองในยุคแห่งแสงสว่าง โดยเฉพาะผลงานของมองเตสกีเออ (Montesquieu) ซึ่งเสนอว่าเพื่อป้องกันการใช้อำนาจรัฐอย่างล้นเกินและการคุกคามสิทธิเสรีภาพของประชาชน อำนาจรัฐพึงถูกแบ่งออกเป็นสามส่วน ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ โดยแต่ละฝ่ายต้องสามารถถ่วงดุลและตรวจสอบกันได้ (Montesquieu, 1989)

การถ่วงดุลอำนาจจึงไม่ใช่เพียงการแบ่งหน้าที่ทางการเมือง แต่ยังเป็นกลไกสร้างความรับผิดชอบของรัฐ (Accountability) และป้องกันการผูกขาดอำนาจของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (Vile, 1998) ทั้งนี้แม้แต่ในประเทศที่มีได้ถือหลักการแบ่งแยกอำนาจอย่างเคร่งครัด เช่น ประเทศฝรั่งเศสหรือเยอรมนีก็ยังคงออกแบบโครงสร้างรัฐให้ระบบถ่วงดุลผ่านกลไกองค์กรตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ และสภาระดับบน เช่น วุฒิสภา (Bundesrat) ของเยอรมนี เพื่อให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจโดยปราศจากการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ (Kommers & Miller, 2012)

เมื่อหันกลับมาพิจารณาปัญหาในระบบถ่วงดุลของไทยภายใต้รัฐธรรมนูญ 2560 ประเทศไทยในปัจจุบันปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งได้รับการประกาศใช้ภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แม้ในบทนำของรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะประกาศถึงเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่กลไกด้านโครงสร้างอำนาจรัฐภายในรัฐธรรมนูญกลับสะท้อนถึงภาวะ “ถ่วงดุลที่บิดเบี้ยว” กล่าวคือมีการกำหนดอำนาจของวุฒิสภาที่ได้มาจากการเลือกตั้งให้มีบทบาทสำคัญในการสรรหานายกรัฐมนตรีในขณะเริ่มแรก การกลั่นกรองกฎหมาย และการควบคุมองค์กรอิสระ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, มาตรา 272)

ในขณะเดียวกันศาลรัฐธรรมนูญไทยก็ได้รับอำนาจตีความรัฐธรรมนูญและพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายในขอบเขตที่กว้างและมีได้มีการถ่วงดุลโดยกลไกฝ่ายนิติบัญญัติหรือสาธารณะอย่างเพียงพอ การขาดระบบตรวจสอบถ่วงดุลทางรัฐธรรมนูญหรือ “Constitutional accountability” ดังกล่าวส่งผลให้เกิดข้อวิจารณ์ถึงการใช้อำนาจเกินขอบเขตขององค์กรตุลาการ (Harding & Leyland, 2021) ยิ่งไปกว่านั้นการ

ออกแบบองค์กรอิสระจำนวนมาก เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ให้มีอำนาจลักษณะกึ่งตุลาการและได้รับการแต่งตั้งผ่านกลไกที่ฝ่ายบริหารและวุฒิสภาสามารถควบคุมได้ อาจส่งผลให้กลไกที่ควรทำหน้าที่ตรวจสอบกลับกลายเป็นส่วนหนึ่งของการรวมศูนย์อำนาจรัฐแทนที่จะเป็นการถ่วงดุล (Sinpen, 2021)

ปัญหาทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการออกแบบรัฐธรรมนูญของไทยที่อ้างว่ามีเจตนารมณ์ประชาธิปไตยแต่กลับจำกัดอำนาจของประชาชนในการควบคุมฝ่ายรัฐ การขาดการแยกอำนาจอย่างแท้จริง และสร้างกลไกที่มีได้ถ่วงดุลอย่างสมดุล หากแต่เป็นการรวมศูนย์อำนาจในนามของความมั่นคงและการปฏิรูป ซึ่งในระยะยาวอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของประชาธิปไตยไทยอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นการศึกษาเรื่องระบบถ่วงดุลของไทยภายใต้รัฐธรรมนูญ 2560 จึงมีความสำคัญเพราะไม่เพียงเพื่อประเมินความสอดคล้องของโครงสร้างกับหลักประชาธิปไตยสากล หากแต่ยังเป็นจุดตั้งต้นสำคัญสำหรับการเสนอแนวทางปฏิรูปรัฐธรรมนูญทั้งระบบในอนาคตให้เกิดระบบอำนาจที่ตรวจสอบได้อย่างแท้จริงและเคารพเจตจำนงของประชาชนผู้สร้างรัฐธรรมนูญ

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักดังต่อไปนี้

1. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างการแบ่งแยกและถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดและโครงสร้างการถ่วงดุลอำนาจตามรัฐธรรมนูญไทย กับแนวคิดดั้งเดิมของมงเตสกีเออ และระบบรัฐธรรมนูญในประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนี
3. เพื่อเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงสร้างการถ่วงดุลอำนาจให้มีความสมดุล โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยในบริบทของประเทศไทย

3.วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analytical Research) โดยมีขอบเขตเนื้อหา คือระบบกฎหมายมหาชนของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับกลไกการถ่วงดุลอำนาจภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รวมถึงคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาศาลอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงแนวคิดการถ่วงดุลอำนาจ ตลอดจนกรณีศึกษาจากต่างประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศสและเยอรมนี เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการออกแบบและใช้กลไกถ่วงดุลอำนาจในระบบกฎหมายมหาชนร่วมสมัย การวิเคราะห์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) และแนวคิดการถ่วงดุลอำนาจ (Checks and Balances) โดยอ้างอิงจากแนวคิดของมงเตสกีเออ และพัฒนาการของแนวคิดดังกล่าวในบริบทของรัฐธรรมนูญร่วมสมัย ในการวิเคราะห์บทบาทขององค์กรตรวจสอบอำนาจรัฐ

วิธีการเลือกกรณีศึกษา (Case Selection) ใช้วิธีการเลือกกรณีศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนด เกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษา อย่างชัดเจน ได้แก่ (1) ความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกลไกถ่วงดุลอำนาจในรัฐธรรมนูญ 2560 (2) การส่งผลต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางรัฐธรรมนูญ (3) การมีคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาที่ชัดเจนและมีผลทางนโยบาย (4) คดีตัวอย่างในเชิงกฎหมายมหาชนในกรณีของฝรั่งเศสและเยอรมนี จะคัดเลือกกรณีที่สะท้อนโครงสร้างขององค์กรตุลาการและองค์กรอิสระในการตรวจสอบอำนาจรัฐในระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์เพื่อเปรียบเทียบกับระบบของไทย

วิธีการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง, คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ, คำพิพากษาของศาลปกครองและศาลยุติธรรม, และเอกสารทางราชการ ส่วนแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือและบทความวิชาการด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายมหาชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงบทวิจารณ์เชิงวิชาการเกี่ยวกับคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เนื้อหาในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาของศาลอื่นๆ โดยกำหนดหมวดหมู่การวิเคราะห์ เช่น ลักษณะของกลไกถ่วงดุลที่ถูกกล่าวถึง แนวโน้มของการใช้ การจำกัดอำนาจ นอกจากนี้จะใช้การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) โดยจัดทำตารางเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทย ฝรั่งเศส และเยอรมนีในกลไกถ่วงดุลในระดับรัฐธรรมนูญ ผลการวิเคราะห์จะถูกนำเสนอในลักษณะพรรณนาเชิงเปรียบเทียบ พร้อมข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับพัฒนาระบบกฎหมายไทยให้สอดคล้องกับหลักการถ่วงดุลอำนาจตามหลักนิติธรรมในบริบทประชาธิปไตย

4.ผลการวิจัย

การวิจัยการตรวจสอบระบบถ่วงดุลระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 พบว่า

1. โครงสร้างการแบ่งแยกและถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญ 2560 ถือเป็นกรอบการกำหนดอำนาจของรัฐ และได้มีการออกแบบการแบ่งแยกอำนาจระหว่างสามฝ่ายหลักของรัฐ ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ เพื่อสร้างกลไกในการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจและป้องกันการใช้อำนาจในทางที่ผิด เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและยุติธรรมในการปกครองประเทศ โดยมีการกำหนดบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และการตรวจสอบอำนาจของแต่ละฝ่าย รัฐธรรมนูญ 2560 ได้กำหนดให้มีการแบ่งแยกอำนาจอย่างชัดเจนระหว่างฝ่ายต่างๆ โดยการกำหนดอำนาจและบทบาทของแต่ละฝ่ายในการดำเนินการปกครองประเทศ ซึ่งอำนาจของทั้งสามฝ่ายนั้นมีลักษณะที่แยกจากกันและควรมีการตรวจสอบซึ่งกันและกันเพื่อป้องกันการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตหรือมิชอบด้วยกฎหมาย

ฝ่ายนิติบัญญัติเป็นองค์กรที่มีหน้าที่หลักในการออกกฎหมาย การตรวจสอบและคานอำนาจของฝ่ายบริหาร โดยมี รัฐสภา เป็นผู้ทำหน้าที่ในการออกกฎหมายและกำหนดนโยบายสำคัญของรัฐ รัฐสภาแบ่งออกเป็นสองสภาคือ สภาผู้แทนราษฎร และ วุฒิสภา ซึ่งทำหน้าที่ในการพิจารณาร่างกฎหมายและการตรวจสอบการกระทำของฝ่ายบริหาร ตามที่กำหนดใน มาตรา 133-143 ของรัฐธรรมนูญ 2560 ซึ่งระบุว่ารัฐสภามีอำนาจในการออกกฎหมาย การควบคุมการใช้งบประมาณ การตั้งคำถามต่อนโยบายของรัฐบาล และการพิจารณาการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร เมื่อพิจารณาอำนาจในการถ่วงดุลสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจในการตรวจสอบการกระทำของรัฐบาล การอนุมัติงบประมาณ และการตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาลตามมาตรา 141-144 โดยการใช้อำนาจนี้เป็นการคานอำนาจกับฝ่ายบริหาร

ฝ่ายบริหารมีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินและดำเนินการตามนโยบายที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐสภา ภายใต้การนำของ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี (คณะรัฐมนตรี) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของฝ่ายบริหาร ตาม มาตรา 158-159 ของรัฐธรรมนูญ 2560 กำหนดว่า นายกรัฐมนตรีจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นการคานอำนาจที่ฝ่ายบริหารต้องรับการตรวจสอบจากฝ่ายนิติบัญญัติ ส่วนอำนาจในการถ่วงดุลแม้ว่าฝ่ายบริหารจะมีอำนาจในการดำเนินการตามนโยบายที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐสภา แต่การตรวจสอบและการให้คำปรึกษาจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภายังเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร

ฝ่ายตุลาการมีหน้าที่ในการพิจารณาและตัดสินคดีความตามที่กฎหมายกำหนด โดยอิสระจากฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารตามมาตรา 188 โดยมี ศาล ต่างๆ ที่ได้รับการจัดตั้งตามรัฐธรรมนูญ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และ ศาลยุติธรรม มาตรา 210 ของรัฐธรรมนูญ 2560 ระบุว่า ศาลรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เช่น การพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดของนักการเมืองหรือการกระทำของหน่วยงานต่างๆ ที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ส่วนอำนาจในการถ่วงดุลศาลมีอำนาจในการตรวจสอบการกระทำของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยสามารถสั่งการให้การกระทำดังกล่าวเป็นโมฆะหากพบว่ามีกระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

2. การตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ

การตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจจะระหว่างฝ่ายต่างๆ เป็นกลไกสำคัญในการป้องกันการใช้อำนาจในทางที่ผิด และการคุกคามต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญ 2560 ได้มีการกำหนดหลักการเหล่านี้ไว้ในหลายบทบัญญัติพบว่า

การถ่วงดุลระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและบริหารคือ ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลผ่านการตั้งคณะกรรมการและการอนุมัติงบประมาณ ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยตรวจสอบการใช้งบประมาณของรัฐบาล ในขณะที่รัฐบาลมีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินและดำเนินการตามนโยบายที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐสภา การตรวจสอบนี้ทำให้ฝ่ายบริหารไม่สามารถใช้อำนาจเกินขอบเขตได้

การถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหารและตุลาการ ฝ่ายตุลาการทำหน้าที่ในการตรวจสอบว่าการกระทำของฝ่ายบริหารเป็นไปตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญหรือไม่ หากมีการกระทำที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ศาลสามารถสั่งให้การกระทำเหล่านั้นเป็นโมฆะ และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลในด้านต่างๆ ได้อย่างอิสระ เช่นคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2562 (กรณีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งนายกฯ โดยไม่ลาออกจากหัวหน้าคสช.) ศาลวินิจฉัยว่า พล.อ.ประยุทธ์ ไม่ใช่ “เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ” ตามความหมายในรัฐธรรมนูญคำวินิจฉัยนี้ถูกมองว่า ดีความโดยหลีกเลี่ยงการตรวจสอบฝ่ายบริหาร ทั้งที่ในทางหลักการ ผู้ใช้อำนาจรัฐในทางบริหารย่อมอยู่ภายใต้กลไกความรับผิดชอบ ศาลดูเหมือนจะ “ละเว้นการตรวจสอบ” ฝ่ายบริหาร ซึ่งลดทอนหลักการตรวจสอบถ่วงดุลหรือคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35/2563 (กรณีถวายสัตย์ของนายกรัฐมนตรีไม่ครบถ้วน) ศาลยกคำร้องโดยให้เหตุผลว่าประเด็นนี้เป็นเรื่องระหว่างฝ่ายบริหารกับพระมหากษัตริย์การวินิจฉัยเช่นนี้ทำให้เกิดช่องว่างในการตรวจสอบฝ่ายบริหาร ขัดต่อหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลของรัฐบาลและตุลาการต่อฝ่ายบริหารเพราะศาลไม่ใช้อำนาจตรวจสอบในเรื่องที่ส่งผลต่อความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐบาล

การถ่วงดุลระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและตุลาการ ฝ่ายตุลาการสามารถตรวจสอบกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาว่ามีความขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ หากมีการกระทำใดๆ ที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการสั่งให้การกระทำนั้นเป็นโมฆะปัญหาจากคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18-22/2555 (กรณีการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 68) ศาลใช้ดุลพินิจขยายความอำนาจในการตีความรัฐธรรมนูญเกินขอบของบทบัญญัติ ทำให้เข้าไป จำกัดอำนาจของรัฐสภาในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ รัฐสภาควรมีอำนาจสูงสุดในเรื่องนี้ แต่ศาลแทรกแซงกระบวนการนิติบัญญัติหรือ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2564 (กรณีการเคลื่อนไหวของกลุ่มเรียกร้องปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์) ศาลวินิจฉัยว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองศาลตีความขยายขอบเขตของมาตรา 49 เกินไปจนอาจเป็นการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และแทรกแซงอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติในการพิจารณารูปแบบการปฏิรูป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้สร้างโครงสร้างการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการอย่างชัดเจน ซึ่งแต่ละฝ่ายมีอำนาจหน้าที่เฉพาะตัวและมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลที่ทำให้การใช้อำนาจของรัฐไม่เกิดการกระทำที่เกินขอบเขตหรือไม่เป็นธรรม ระบบการถ่วงดุลนี้มีความสำคัญในการรักษาความสมดุลและความยุติธรรมในการปกครองประเทศ ทำให้การปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ 2560 มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้

3.เปรียบเทียบแนวคิดและโครงสร้างการถ่วงดุลอำนาจตามรัฐธรรมนูญไทย กับแนวคิดดั้งเดิมของมงเตสกีเออและระบบรัฐธรรมนูญในประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนี

การถ่วงดุลอำนาจเป็นแนวคิดที่สำคัญในการออกแบบโครงสร้างการปกครองที่มีจุดประสงค์เพื่อป้องกันการรวมศูนย์อำนาจในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยกระตุ้นให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของกันและกันในทุกระดับของรัฐบาล เพื่อสร้างความสมดุลในการปกครอง ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากมงเตสกีเออ ผู้เสนอหลักการการ

แบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) ในการออกแบบรัฐบาลที่มีกลไกการควบคุมระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ทั้งสามฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ในขณะที่รัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2560 ได้มีการออกแบบโครงสร้างการถ่วงดุลอำนาจที่คล้ายคลึงกับแนวคิดของมงเตสกีเออ แต่มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบททางการเมืองและสังคมไทย และมีลักษณะพิเศษที่สะท้อนถึงเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาตามรัฐธรรมนูญไทย

ฝ่ายนิติบัญญัติประกอบด้วย รัฐสภา ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ วุฒิสภา โดยมีหน้าที่ในการออกกฎหมายและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล แต่โครงสร้างของรัฐสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีลักษณะพิเศษที่อาจมีผลต่อการถ่วงดุล เช่นวุฒิสภาชุดแรกที่มีสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งจากคณะกรรมการเลือกตั้ง (ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญปี 2560) แทนที่จะมาจากการเลือกตั้งทั่วไป ทำให้ระบบการถ่วงดุลในฝ่ายนิติบัญญัติมีความไม่สมบูรณ์หรือไม่เป็นอิสระจากฝ่ายบริหารเท่าที่ควร

ฝ่ายบริหาร ได้รับการจัดตั้งโดย คณะรัฐมนตรี ที่มี นายกรัฐมนตรี เป็นผู้นำฝ่ายบริหาร แต่การตรวจสอบอำนาจของฝ่ายบริหารในประเทศไทยกลับมีข้อจำกัดในแง่ของความสามารถในการตรวจสอบจากฝ่ายนิติบัญญัติและตุลาการ โดยเฉพาะในช่วงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่มีการใช้ คณะรัฐมนตรี และ นายกรัฐมนตรี ที่มาจากการแต่งตั้งของคณะกรรมการหรือตามการรัฐประหาร การตรวจสอบอำนาจของฝ่ายบริหารจึงอาจไม่เพียงพอต่อการถ่วงดุลตามหลักการที่มงเตสกีเออเสนอ

ฝ่ายตุลาการในประเทศไทยประกอบด้วย ศาลยุติธรรม ศาลปกครองและ ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีบทบาทในการตรวจสอบการกระทำที่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ แต่ยังคงมีข้อจำกัดในการตรวจสอบอำนาจของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติที่มีอำนาจทางการเมืองหรือการทหาร ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจในการตีความรัฐธรรมนูญและตรวจสอบการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญทำให้มีความสำคัญในการรักษาสมดุลในการใช้อำนาจ แต่ความเป็นอิสระของศาลจากอิทธิพลทางการเมืองก็ยังเป็นข้อถกเถียงในระบบการเมืองไทย

เปรียบเทียบการถ่วงดุลอำนาจในประเทศฝรั่งเศสที่ใช้ระบบกึ่งรัฐสภา (Semi-Presidential System) การแบ่งแยกและการถ่วงดุลอำนาจจะระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารมีความยืดหยุ่นและสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยประธานาธิบดีมีอำนาจมากในการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ยังคงมีการตรวจสอบจาก รัฐสภาฝรั่งเศส โดยเฉพาะจาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (National Assembly) ซึ่งสามารถขับไล่รัฐบาลได้ นอกจากนี้การมีประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งประชาชนทำให้ฝ่ายบริหารมีความเป็นอิสระจากรัฐสภามากกว่าระบบของไทยที่ฝ่ายบริหารสามารถได้รับอิทธิพลจากฝ่ายการเมืองในรูปแบบที่ซับซ้อน

เปรียบเทียบการถ่วงดุลอำนาจในประเทศเยอรมนีที่ใช้ระบบสหพันธรัฐ ซึ่งมีการแบ่งแยกอำนาจอย่างชัดเจนระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น โดยมีการตรวจสอบจากทั้ง บุนเดสทาก (Bundestag) และ บุนเดสราท (Bundesrat) รวมถึงการตรวจสอบจากศาลรัฐธรรมนูญ (Bundesverfassungsgericht) ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำของฝ่ายต่าง ๆ เยอรมนีมีระบบการตรวจสอบที่มีความเข้มแข็ง

และสามารถทำให้เกิดความสมดุลระหว่างฝ่ายต่างๆ ได้ดีกว่าระบบของไทยที่บางครั้งอาจมีการรวมศูนย์อำนาจและการควบคุมที่ยากในการตรวจสอบ

ประเด็น	รัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2560	แนวคิดมกเทศกิเออ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
การแบ่งแยกอำนาจ	แบ่งเป็น 3 ฝ่าย: นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ	แบ่งเป็น 3 ฝ่าย: นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ	แบ่งเป็น 3 ฝ่ายแต่ ฝ่ายบริหารมีอำนาจมากกว่า ประธานาธิบดี แต่ตรวจสอบจากรัฐสภา	แบ่งเป็น 3 ฝ่าย การตรวจสอบอำนาจทั้งรัฐบาลกลางและท้องถิ่น
การตรวจสอบและถ่วงดุล	ระบบตรวจสอบจากศาลรัฐธรรมนูญและรัฐสภา แต่มีข้อจำกัดในความเป็นอิสระ	การตรวจสอบระหว่างฝ่ายต่างๆ โดยไม่มีอำนาจที่เกินขอบเขต	มีประธานาธิบดีที่ได้รับการตรวจสอบจากรัฐสภา	ระบบการตรวจสอบที่แข็งแกร่งจากทั้งรัฐบาลกลางและศาลรัฐธรรมนูญ
อำนาจของฝ่ายบริหาร	นายกรัฐมนตรีมีอำนาจ แต่ไม่สามารถทำตามอำเภอใจได้	ไม่ควรมีฝ่ายบริหารที่ใช้อำนาจเกินขอบเขต	ประธานาธิบดีมีอำนาจในการบริหาร แต่ตรวจสอบจากรัฐสภา	นายกรัฐมนตรีมีอำนาจ แต่ต้องรับการตรวจสอบจากรัฐสภา

5.อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่นำเสนอเกี่ยวกับโครงสร้างการถ่วงดุลอำนาจตามรัฐธรรมนูญไทย พุทธศักราช 2560 พบว่ามีจุดร่วมและจุดต่างเมื่อเทียบกับงานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งในศาสตร์นิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ งานวิจัยในไทย เช่น ผลงานของอนันต์ คติยะจันทร์, พระกิตติศักดิ์ สีลสาโร, สามเณร ทรงพล ศรีบุญจุ, สุขสุวรรณ สีทา และวรัญญา บุตสะดี(2567) ได้ตั้งข้อสังเกตในทิศทางเดียวกันว่ารัฐธรรมนูญ 2560 นั้นได้ออกแบบให้องค์กรอิสระและศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทสูงเกินสมควรในการตรวจสอบฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ ซึ่งในทางปฏิบัติกลับทำให้ประชาชนในระบบตัวแทนมีอำนาจน้อยลง และลดทอนหลักการประชาธิปไตยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ข้อวิพากษ์ดังกล่าว โดยเฉพาะในแง่ของการวิพากษ์ว่าโครงสร้างองค์กรอิสระไม่เพียงพอ

กลไกตรวจสอบถ่วงดุลภายใน แต่ยังคงขาดความรับผิดชอบต่อประชาชนอีกด้วย เพราะเจตนาของกรรมการถ่วงดุลคือการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพประชาชน โดยเฉพาะสิทธิเสรีภาพทางการเมือง (ณฐมน หมวกฉิม, 2564) ผลการศึกษาปัญหาการถ่วงดุลโดยใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ สอดคล้องกับที่ นักศึกษากลุ่มที่ 7 ราชปรารภ (2560) พบว่า ปัญหาการถ่วงดุล มาจากอุปสรรคทางด้านโครงสร้างสถาบันและกระบวนการทางการเมือง อุปสรรคทางด้านแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองไทย เป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลกระทบให้ดุลแห่งอำนาจใน รัฐธรรมนูญเกิดการบิดเบี้ยว และสอดคล้องกับบทวิทยุ กัลป์ยานภักดิ์ (2559) ที่พบว่าการถ่วงดุลและตรวจสอบฝ่ายตุลาการในระบบกฎหมายไทย การถ่วงดุลของศาลไทยไม่ได้สอดคล้องกับหลัก ความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ

ในขณะเดียวกันงานวิจัยของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2534) ชี้ว่าปัญหาการถ่วงดุลอำนาจในไทยไม่ใช่แค่เรื่องโครงสร้างทางกฎหมาย แต่เป็นผลสืบเนื่องจากวัฒนธรรมการเมืองแบบเครือญาติและอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึก งานของนิธิจึงเน้นวิเคราะห์บริบททางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าการวิพากษ์ในเชิงโครงสร้างรัฐธรรมนูญแบบเดียวกับงานวิจัยนี้ แม้เป้าหมายจะคล้ายกันคือการแสวงหาความสมดุลของอำนาจ แต่แนวทางการวิเคราะห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ งานนี้มุ่งเน้นวิเคราะห์ที่ตัวบทและกลไกทางกฎหมายเป็นหลัก ขณะที่นิธิเห็นว่ากลไกกฎหมายไม่สามารถเอาชนะบริบททางสังคมได้หากไม่เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเมือง (นิธิ เอียวศรีวงศ์ , 2537)

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยในต่างประเทศในสาขานิติศาสตร์ ผลการศึกษาใกล้เคียงกับแนวคิดของ บรูซ แอคเคอร์แมน (Ackerman , 1997) ในเรื่องรัฐธรรมนูญนิยมโลก (World Constitutionalism) ซึ่งเตือนถึงอันตรายของการสร้างองค์กรอิสระที่ขาดการตรวจสอบและไม่ยึดโยงกับประชาชน แอคเคอร์แมน เสนอว่าความสมดุลที่แท้จริงต้องควบคู่ไปกับความรับผิดชอบ (Accountability) มิใช่เพียงแต่อิสระภาพเท่านั้น เช่นเดียวกับผลการศึกษาที่เสนอให้มีการตรวจสอบองค์กรอิสระมากขึ้น จึงสอดคล้องกับแนวทางนี้อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังเป็นไปในลักษณะเดียวกับที่โรเบิร์ต อเล็กซี (Alexy , 2002) ในทฤษฎีสถิติรัฐธรรมนูญ (A Theory of Constitutional Rights) วิเคราะห์ถึงหลักความเคารพสถาบัน (Institutional respect) ระหว่างศาลรัฐธรรมนูญและฝ่ายนิติบัญญัติ โดยเตือนว่า หากศาลรัฐธรรมนูญขยายอำนาจเกินสมควร จะบ่อนทำลายหลักการแบ่งแยกอำนาจ เช่นเดียวกับผลการวิจัยที่เสนอให้จำกัดขอบเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ให้ก้าวล่วงเข้าสู่อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติจึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับทฤษฎีของอเล็กซี อย่างชัดเจน

ในรัฐศาสตร์งานของจิโอวานนี ซาร์ตอรี (Sartori, 1997) ในวิศวกรรมรัฐธรรมนูญเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Constitutional Engineering) วิเคราะห์ว่าการสร้างองค์กรตรวจสอบจำนวนมากโดยไม่มีกลไกควบคุมภายใน ทำให้ระบบการเมืองขาดประสิทธิภาพและเกิดความซ้ำซ้อนทางโครงสร้าง (Structural redundancy) หรือ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่วิพากษ์ว่ารัฐธรรมนูญไทยสร้างองค์กรอิสระหลายแห่ง แต่กลับไม่มีกลไกกำกับดูแลองค์กรเหล่านั้นอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความไร้ประสิทธิภาพในการถ่วงดุลจริง งานของอาเรนด ลิจฟาร์ท (Lijphart , 1999) ในรูปแบบของประชาธิปไตย (Patterns of Democracy) ที่

เสนอว่าระบบกึ่งรัฐสภาแบบในฝรั่งเศสสามารถรักษาสถิติได้ก็ต่อเมื่อมีระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็งและมีสถาบันที่ทำหน้าที่ถ่วงดุลอย่างแท้จริง ตรงข้ามกับผลการศึกษาที่พบว่าระบบวุฒิสภาในรัฐธรรมนูญ 2560 ซึ่งมีที่มาโดยการแต่งตั้ง กลับลดทอนการถ่วงดุลในทางปฏิบัติ ต่างจากหลักการที่ลอร์ดวอว์เกี่ยวกับประชาธิปไตยแบบสอตประสาน โดยสรุปผลการวิจัยเห็นสอดคล้องกับทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เน้นโครงสร้างทางกฎหมายในมิติที่ว่า การถ่วงดุลอำนาจที่มีประสิทธิภาพต้องผสานทั้งการแบ่งแยกอำนาจและการตรวจสอบควบคุมที่สมดุล ไม่ใช่เพียงแค่เพิ่มองค์การตรวจสอบจำนวนมากโดยไม่สร้างกลไกความรับผิดชอบ หากโครงสร้างทางรัฐธรรมนูญไม่รับรองอำนาจประชาชนผ่านระบบตัวแทนที่แท้จริง และไม่จำกัดขอบเขตองค์การตุลาการให้อยู่ในขอบอำนาจตามสมควรแล้ว ระบบประชาธิปไตยก็ไม่ว่าจะดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ควรยกระดับความเป็นอิสระและความรับผิดชอบขององค์กรอิสระ โดยปรับปรุงกระบวนการสรรหาโดยให้ประชาชนและภาควิชาชีพมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น ให้องค์กรวิชาชีพ หรือองค์กรภาคประชาชนเสนอชื่อผู้เข้ารับพิจารณาเข้าสู่ตำแหน่งในองค์กรอิสระ กำหนดให้มีการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรอิสระเป็นระยะ โดยเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความรับผิดชอบ (Accountability)

2. จำกัดขอบเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดขอบเขตเขตอำนาจอย่างชัดเจน รัฐธรรมนูญควรระบุว่าอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญต้องไม่แทรกแซงการตัดสินใจเชิงนโยบายของฝ่ายนิติบัญญัติ เว้นแต่กรณีนั้นละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนหรือหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ เพิ่มกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของสาธารณชนหรือผู้มีส่วนได้เสียก่อนวินิจฉัยคดีสำคัญ เพื่อให้การวินิจฉัยมีความโปร่งใส เป็นธรรม และรับฟังมุมมองหลายด้าน โดยเฉพาะในคดีที่กระทบต่อความเป็นประชาธิปไตยหรือสิทธิของประชาชน มีการตรวจสอบและถ่วงดุลภายในพิจารณาให้มีกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ เช่น การเปิดให้มีการอภิปรายทางวิชาการต่อคำวินิจฉัย การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบจริยธรรม และการกำหนดวาระดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม

3. ปรับปรุงโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติ ควรปรับปรุงกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย โดยให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อให้มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและการเมือง และเพิ่มความโปร่งใสในการทำงานของรัฐสภา โดยไม่ให้ฝ่ายบริหารสามารถควบคุมหรือมีอิทธิพลเกินควรต่อการตัดสินใจของวุฒิสภา

เอกสารอ้างอิง

ณฐมน หมวกฉิม. (2564). วัฒนธรรมทางการเมือง: เครื่องชี้วัดการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(42), 1–12.

- นักศึกษากลุ่มที่ 7 ราชปรารภ. (2560). *กลไกการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. สถาบันพระปกเกล้า.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2534). รัฐธรรมนูญฉบับวัฒนธรรมไทย. *นิตยสารศิลปวัฒนธรรม*, 13(1), (พฤศจิกายน).
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มติชน.
- ฤทธิรักษ์ กัลป์ยานภักดิ์. (2559). *การถ่วงดุลและตรวจสอบฝ่ายตุลาการในระบบกฎหมายไทย* (ดุชนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- อนันต์ คติยะจันทร์, พระกิตติศักดิ์ สีสำโร, สามเณร ทรงพล ศรีบุญจ, สุขสุวรรณ สีทา, & วรัญญา บุคสะดี. (2567). การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับสถาบันทางการเมืองไทยในยุครัฐธรรมนูญ 2560. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม*, 2(5), 59–68.
- Ackerman, B. (1997). The rise of world constitutionalism. *Virginia Law Review*, 83(4), 771–797.
- Alexy, R. (2002). *A theory of constitutional rights*. Oxford University Press.
- Boyron, S. (2013). *The French constitution: A contextual analysis*. Hart Publishing.
<https://dokumen.pub/the-constitution-of-france-a-contextual-analysis-9781509955749-9781841137353.html>
- Evans, J. (2003). *The French party system*. Manchester University Press.
<http://library.oapen.org/handle/20.500.12657/35010>
- Gargarella, R. (2022). Checks and balances: Combining “institutional means and personal motives.” In *The law as a conversation among equals* (pp. 124–135). Cambridge University Press.
- Gunlicks, A. (2003). *The Länder and German federalism*. Manchester University Press.
<https://www.jstor.org/stable/j.ctt155j6k3>
- Hailbronner, M., & Martini, S. (2017). The German Federal Constitutional Court. In A. Jakab, A. Dyevre, & G. Itzcovich (Eds.), *Comparative constitutional reasoning* (pp. 356–393). Cambridge University Press.
- Harding, A., & Leyland, P. (2011). *The constitutional system of Thailand: A contextual analysis; Historical analysis and contemporary issues in Thai constitutionalism*. Hart Publishing.
 SOAS School of Law Legal Studies Research Paper Series No. 07/2011.
<https://ssrn.com/abstract=1895700>
- Kommers, D. P. (2019). The value of comparative constitutional law. *German Law Journal*, 20(4), 524–531. <https://doi.org/10.1017/glj.2019.45>

- Kommers, D. P., & Miller, R. A. (2012). *The constitutional jurisprudence of the Federal Republic of Germany* (3rd ed.). Duke University Press.
- Larres, K., Moroff, H., & Wittlinger, R. (Eds.). (2022). *The Oxford handbook of German politics*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198817307.001.0001>
- Lijphart, A. (1999). *Patterns of democracy*. Yale University Press.
- Martin, B. (1994). Checks, balances and boundaries: The separation of powers in the constitutional debate of 1787. In B. Fontana (Ed.), *The invention of the modern republic* (pp. 27–62). Cambridge University Press.
- Montesquieu. (1989). *The spirit of the laws* (A. M. Cohler, B. C. Miller, & H. S. Stone, Trans.). Cambridge University Press. (Original work published 1748) <https://dokumen.pub/the-spirit-of-the-laws-9780521361835-0521361834-9780521369749-0521369746.html>
- Pickles, D. (2022). *The Fifth French Republic*. Routledge. <https://api.pageplace.de/preview/preview-9781032036596>
- Ritchie, D. A. (2016). Checks and balances. In *The U.S. Congress: A very short introduction* (2nd ed.). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/actrade/9780190280147.003.0005>
- Sartori, G. (1997). *Comparative constitutional engineering*. New York University Press.
- Sinpeng, A. (2021). Crises and coups. In *Opposing democracy in the digital age: The Yellow Shirts in Thailand* (pp. 49–78). University of Michigan Press. <http://www.jstor.org/stable/10.3998/mpub.11666233.8>
- Skach, C. (2005). *Borrowing constitutional designs: Constitutional law in Weimar Germany and the French Fifth Republic*. Princeton University Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt7s3dp>
- Stevens, A. (1992). *Government and politics of France*. Macmillan. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-349-22102-8>
- Vile, M. J. C. (1998). *Constitutionalism and the separation of powers* (2nd ed.). Liberty Fund. <https://oll.libertyfund.org/titles/vile-constitutionalism-and-the-separation-of-powers>